

unde S. Bernardus ait: « Alta voce clamavit, ut ab omnibus audiretur: » cui consonant illa S. Pauli verba: *Cum clamore valido: voluit enim ut unusquisque proprii sceleris sperare posset veniam.*

4. — *Pater.* Porro hæc dictio multa in se continet mysteria. Observandum namque, quod quando Patri pro semetipso Christus supplicavit, eum non hoc nomine Patris, quod amoris et teneritudinis est expressivum, appellari, sed dixerit: *Deus, Deus meus, utquid dereliquisti me?* Idque ad demonstrandam differentiam, quæ est inter amorem, quo ad crucifixorum anhelabat salutem, qui longe superabat, et excedebat propriæ suæ salutis corporalis impetrandas curam. S. Bernardus ait: « Oratio quæ « a paterno dulcescit nomine, omnium petitionum « impetrandarum mihi fiduciam præbet. » Et vero ut sententiam meam aperiam, videtur mihi hoc loco Filius his quasi verbis Patrem alloqui voluisse: O Pater æterne, priusquam ego hunc fundarem sanguinem, in lege naturæ, nec non in lege scripta *Deus exercitum et Deus ultionum* denominabaris: nunc vero quia ex venis meis hunc promo sanguinem (*sanguinis aspersione*, *melius loquentem, quam Abel*)² necessum est, ut mutato nomine te voces³ Patrem misericordiarum. Videbis enim sanguinem et transibis, nec erit plaga disperdens⁴. Quando Deus se olim exhibere volebat severum, dicere consueverat: *Ego sum Dominus qui loquor;* quando autem se exhibere volebat benignum et misericordem, hac pharsi loquendi utebatur: *Ego ero eis in Patrem.* Atque ideo cum hic Dei stilus Christo Filio ejus optime cognitus esset, in usu positum habebat, ut quotiescumque rem aliquam efficaciter vellet, hac dictione Pater uteretur. Ita enim fecit in resuscitatione Lazari quatriduani, dum ait: *Pater, gratias ago tibi, quia semper audivisti me.* Similiter in principio probrosæ passionis suæ dixit: *Pater clarifica Filium tuum, Pater mi, Pater sancte.* « Nec allocutus « est judicem, qui prece non flectitur, » inquit S. Bernardus « sed paterno nomine blandiens Genitorum, sibi quasi conclusit, nihil tanto Filio dene-gandum. ». S. Bernardus puerorum aducit exemplum, qui ut id, quod desiderant impetrare valeant, hoc nomen Patris usurpare solent. En verba melliflui Doctoris⁶: « Quare nomen Patris ponit? Solent « pueri aliquid affectuosius orare volentes, nomine paternum nominare, ut naturalem dilectionem ipsi ad memoriam reducant, per quam facilius petitionis suæ consequantur effectum. Sic et Redemptor noster, miserator, et misericors, patiens, et multum misericors, et suavis in univer-sis, quamvis se a Patre sciret semper audiri, tamen nobis commendans, eum quanto affectu sit pro inimicis orandum, nomen posuit charitatis. »

¹ HEB., V, 7. — ² HEBR., XII, 24. — ³ II COR., I, 3. — ⁴ EXOD., XII, 13. — ⁵ JOAN., XI, 42. — ⁶ S. BERNARD., de Pass.

Christus non semel, sed sæpius, hoc æterni Patris sui testimonium e cœlo audiverat¹: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui:* ac proinde modo paterni hujus amoris experientiam sumere volens, non petit liberari a patibulo, non facultatem descendendi a cruce, hæcque ratione evadendi mortem (*Si Filius Dei es, salva temetipsum*) neque ut adversus sacrificies suos iræ suæ fulmina apprehendat; quin potius dicit: *Pater dimitte illis, etc.* Quibus veobis toti mundo divinæ filiationis suæ irrefragabile perhibere voluit testimonium; siquidem dum dilectionis inimicorum præscripsit præceptum, hanc, præceptum illud adimplentibus promiserat remunerationem²: *Ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, pluit, etc.*

5. — *Dimitte.* Circa hoc verbum observandum est, Christum in hac occasione positum, non modo deprecativo, sed impérativofuisse locutum. Unde Titus Bostrensis ait: « Perinde cum eo loquitur, atque « par cum pari; et Patrem vocat, et cum magna « libertate, *Dimitte illis*, clamat. Non enim dixit: « Domine rogo te, ut hanc illis noxam condones, « sed simpliciter: *Dimitte illis*, inquietabat. Ostendit « per hæc autem, quæ Judæi per injuriam, et « contumeliam in illum committebant, ea propter « utriusque naturæ et Divinitatis identitatem, in « ipsis quoque Patris injuriam, et contumeliam « redundasse. » Non est usus illa precandi formula, qua in horto Gethsemani usus fuerat, quando portio inferior, propter calicis amaritudinem³ eumdem bibere subterfugit; ibi namque dixerat: *Pater si possibile est, transeat a me calix iste:* hic autem absolute dicit, *dimitte*. Non enim volebat justitiam causæ examinare, an scilicet condonatio hæc conveniret, an vero non; sed absolute inquit: *Dimitte*, per modum imperantis.

6. — *Illis.* Enimvero si per verbum *illis*, intelligat Christus lictores et sacrificies, qui illum in crucis patibulum confixerant, et actualiter deridebant, non immerito B. Laurentius Justinianus interrogat, inquiens⁴: « Nunquid de eo, quod nequier egerunt, compuncti sunt, ut eorum debebant ignosci debita? Plane veniam meretur, qui de peccato dolet, et desinit peccare. At vero neutrum eorum in illis conspicio. Numquid mitius, quam Dathan, et Abiron, quos vivos, in abyssi barathrum demersisti, isti peccavere? Agnoscant merito in suppliciis te, quem in miraculis contempserunt. » Lucas Brugensis vocem *illis*, ita explicat⁵: « *Illis*, qui crucifigunt: non loquitur nisi de iis, a quibus in cruce adigitur. » Dionysius Carthusianus ita declarat⁵: « *Illis*, id est, tam Judæis, pœnam hanc procurantibus, quam gentilibus, eam inferentibus,

¹ MATT., III, 47. — ² ID., V, 45. — ³ B. LAUR. JUSTIN., de Triumph. Chr. agoniz. — ⁴ LUC. BRUG., in Luc. — ⁵ DION. CART., ib.

« clementer ignoscere; specialiter tamen oravit hoc Christus pro peccato, quo tunc peccabant in eum. » Posset quoque hoc loco indagari mystrium, ob quod Christus personas, pro quibus orabat, non specificaverit, sed infinite dixerit: *Illis:* non enim expressit, nec indicavit illos, pro quibus intendebat, implorare veniam. Potuisset utique manifestare, quinam illi essent, an scilicet vellet, ut indulgerentur illis, qui illum flagellaverant, an vero turbis qui clamabant: *Tolle, tolle crucifige. Non hunc, sed Barrabam;* an vero summis sacerdotibus, et synagogæ principibus; siquidem multi, variorumque statuum et conditionum erant illi, qui ad mortem Christi machinam concurrerant. Respondetur igitur, benignissimum Redemptorem ex parte sua neminem ab hac venia voluisse excludere, sed potius indifferenter pro omnibus precari statuisse. At vero quodnam in eo latet mysterium, quod non alio verbo quam voce, *illis*, usus fuerit, dum Patrem rogavit? Num forte non audebat illos vocare inimicos, persecutores, sacrificies, tradidores? Respondeo, hoc quidem nomine illos mœruisse appellari; verumtamen Christum cum summa prudentia dixisse, *illis*, ne forte verbum aliquod proferret, unde vel per umbram conjici potuisset, se illis indignari, aut persecutores suos parvi facere. Didacus Stella eamdem habet considerationem, dum ait¹: « *Dimitte illis*, ac si diceret Patri: Pater, ego et tu unum sumus, una voluntas, et una bonitas. » Jam quod in me perpetrant, eis indulgeo: quæ propter Pater, indulge illis. Adverte, quod non dicit, ego condono illis, aut ignosco, ne aliquis in suum animum induceret, Christum eos tantum infestos sibi, et inimicos habere; nam quamvis ipsi erant inimici crudelis, non erat opus, ut Christus eis ignosceret, quandoquidem jam ignoverat. Quod quidem aperte ostendebat per hoc, quod ut verus amicus pro ipsis orabat; ideo a Patro postulat, ut condonet, sicut ipse jam condonavit. »

7. — *Non enim sciunt quid faciunt.* Lucas Brugensis super hæc verba ita scribit²: « Addit rationem, qua adduci Pater queat ad ignoscendum scilicet ignorantiam. Sed an ejusmodi ignorantiam intelligat, quæ extenuet peccatum, an ejusmodi quæ aggravet, disputatur. Ego pro varietate personarum, pro quibus orat, variam intelligere credo ignorantiam; nunc extenuantem, dum gentiles respicet et quosdam de rudi vulgo Judæorum: nunc aggrauatorem, dum Principes, majoresque Judæorum considerat, qui ex pluribus argumentis, præsentim vero operibus, Jesum cognoscere potuissent esse Christum Filium Dei vivi, nisi sic excæsasset eos malitia eorum (Sapient. II, 20). Et non tantum non se offendere

¹ DID. STELLA, in Luc. — ² LUC. BRUG., ib.

« Deum, verum etiam recte agere putarent, pro tuitione loci et gentis suæ, dum interficerent « Jesum. Fuit hæc ignorantia crassa non solum, « ac supina, verum etiam affectata, procurata nimirum voluntariis invidiæ, odioque actionibus. » Simon de Cassia de Pilati militibus, et publicæ justitiæ ministris, ita scribit¹: « Nesciebant quem crucifigebant, quamobrem misericorditer subvenit eis gratia Salvatoris, et omnis culpa est mitior, « facilius que meretur veniam, quæ ab ignorantia, quam quæ a malitia sumit exordium. Potest autem ex Christi magna benignitate comprehendendi quod etiam Judæi ad hanc intercessionem pro consequenda indulgentia pertinerent, illi duntaxat qui Christum nullo modo cognoverunt. Si vero scientes in istam orationem venissent, frustra dimissionis causam invenisset Salvator, dicendo: « Quia nesciunt quid faciunt. » Ludolphus Carthus. nonnullos Judeorum excusare nititur, eos videlicet, quibus debeat lumen, et notitia sufficiens ad discernendum qualitates personæ, quam offendebant; ait enim²: « Erant ibi aliqui simplices, et illiterati, a sacerdotibus Judæorum decepti, qui persequebantur Christum zelo legis, et pro istis oravit. » Christus enim persecutiones Apostolis intentandas prædicens, ait³: « Absque Synagogis facient vos. Venit hora, ut omnis qui interficiat vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Sed hæc facient vobis, quia non novarent Patrem, neque me. » S. Paulus tametsi in sacris litteris doctissimus esset, de horum tamen numero erat; quia ad Timotheum scribens, expresse fatetur, quod dum Christianos persecuteretur, id ignorans fecerit, credens se exinde meritum comparaturum esse apud Deum. S. Thomas in articulo quodam tertia partis Summa sue Theologicæ querit⁴: « Utrum Christi persecutores eum cognoverint? » et quidem pro ratione dubitandi adducit parabolam illam Matthæi cap. xxi descriptam, ubi agricultores dixerunt⁵: « Hic est hæres, venite occidamus eum. » Circa quæ verba S. Hieronymus inquit: « Manifeste Dominus probat ex verbis Judæorum, principes non per ignorantiam, sed per invidiam Dei Filium crucifixisse. » Præterea Joannis cap. xv, ait Christus: « Nunc autem et viderunt, et oderunt, et me, et Patrem meum. Verumtamen S. Thomas opinionem sustinet contrariam, pro se adducens illum Apostoli textum⁶: « Si cognovissent, nunquam Dominum gloriam crucifirissent. » Præterea S. Petrus Judæis dixit⁷: « Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. » Probatque id ipsum ex ipsiusmet Christi verbis; dicentis: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.* Tandem vero hanc statuit conclusionem: « Majores Judæorum, quamquam noverint, Jesum fuisse Messiam in lege promissum ignoraverunt

¹ SIM. DE CASS., I, III. — ² LUD. CART., p. 2, c. 63. — ³ JOANN., XVI, 2. — ⁴ S. THOM., 3. p. q. 47. — ⁵ MATT., XXI. — ⁶ I COR., II, 8. — ⁷ ACT. AP., III, 17.

« tamen ipsum fuisse Deum verum; quorum ignorantia inexcusabilis fuit. Minores vero non cogoverunt illum fuisse Filium Dei, nec Messiam. »

8. — Admiranda nihilominus est, imo et obstupescenda, excessiva illa charitas Christi. Pauci enim sunt, qui postquam inimici suis ex corde suo ignoraverunt, insuper etiam omnem adhibeant artem et studium, ad inimicos suos excusandos et defendendos; et maxime dum quis scit, se innocenter ex solo invidiae, et odii motivo ab illis fuisse injuriatum: etenim natura nostra valde ad hoc inclinat, ut injustitiam et malignitatem eorum, qui nos offendunt, magis exaggeret, et elucescere faciat, ut hac ratione heroicus mansuetudinis nostre actus, tanto majori cum laude resplendeat. Non vero sic fecit Salvator noster, sed inimicos suos tuerit, excusat, et defendit, dicendo: *Non enim sciunt quid faciunt;* malitiam illorum diminuere sategit, et præterquam quod illis ignoverit, apud Patrem æternum insuper efficaciter peroravit, ut et ipse illis ignosceret. « *Pater ignosce illis* (ita scibit S. Bernardus) et quasi quereretur indulgentiae ratio in tam horrendo facinor, sequitur: *Quia nesciunt quid faciunt;* ac si diceret: eo digna venia, quo et pusilli scientia sunt. Ideo ignosco illis, quia non agnoscor ab illis. » Auctor quidam contemplativus hac de re ita meditat: « Excusare non poterat Pilati injustitiam, militum crudelitatem, Pontificum invidiam, populi ingratitudinem. Hoc ergo solum restabat, ut excusaret ignorantiam. Nesciunt, id est, non cogitant, nec advertunt, quam graviter delinquent. »

9. — Consideratione digna est hoc loco moralitas quedam, quam Taulerus, magnus vita spiritualis Magister, hujusque mysterii Passionis devotissimus cultore ex his verbis elicit, dum ita scribit²: « Neque tamen hæc illius precatio pro illis duntaxat fusa est, qui tunc eum manibus crucifigebant, et linguis blasphemabant; verum etiam pro omnibus illis, qui Dominum Jesum pravis suis actionibus denuo crucifigunt. Hi tales revera nesciunt quid agant, cum sint quintuplici cætitate correpti. Primo namque nesciunt, quam dire justi Judicis potentiam exasperent, tam potentis Domini jussa contemnendo. Secundo ignorant, quam benignum offendant Patrem, quam fidum deserant Protectorem, cuius perdant amicitiam. Tertio non norunt, quam turpiter, elegantes atque præclaras suas deformant animas, factas ad imaginem Dei. Quarto minime compertum habent, quam horribiles tartareos mereantur cruciatus. Quinto latenter eos, quam gloriam cœlestiaque amittant gaudia. »

¹ S. BERN., de *Præcep. et disp.* — ² TAUL., de *Pass.*, c. 40.

DISCURSUS III

CIRCA EAMDEM VENIE POSTULATIONEM, QUAM CHRISTUS PRO CARNIFICIBUS SUIS A PATRE POPOSCIT ALLE INSTITUUNTUR CONSIDERATIONES.

IDEA SERMONIS. — 1. Christus plus sollicitus fuit pro suis crucifixoribus salvandis, quam de suis cruciatis mendendis. — 2. Christus tanquam alter Moyses opposuit se Patri æterno pro crucifigentibus efficaciter orando. — 3. De admirabilibus effectibus hujus orationis Christi. — 4. Quare Pater æternus ad Christi petitionem nullum dederit responsum. — 5. Patientia Job confortur cum patientia Christi. Inimici diligendi monentur. Duo præclara et notabilia condonations injuriarum exempla.

Jesus autem dicebat: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Luc. xxiii, 34.

1. — Salvator noster apud S. Matthæum capite v, inimicos diligi jussérat, inquiens: *Dilecite inimicos vestros, orate pro persequentibus et calumniantibus vos.* Ac proinde ut ait Lucas Brugensis: « Confirmat doctrinam suam datam: *Orate pro perséquentibus vos,* dum non solum vindictam remittit iis, a quibus injustissime simul et crudelissime tractatur; verum etiam de illorum salute magis, quam de suis cruciatis sollicitus, medetur illis, a quibus vulneratur; et vitam procurat iis, a quibus occiditur, salutem eorum commendans Patri. » Enimvero cum sanguis Abel pro ejus fratricidio imploravit vindictam, longe utique enorimior erat crucifixio illius Dei, qui contra crucifixores omnia divinæ iræ fulmina evibrare poterat: « Lex clamat: *Oculum pro oculo,* » inquit Didacus Stella, *dentem pro dente.* Et ecce quasi prævaricator legis tu pro occidentibus clamas: *Pater ignosce.* Si proprio Filiō non pepercit innocentē, quomodo parcer tantæ impietati? Quomodo igitur a Patre petis: *Pater ignosce?* Mirabilis res, si bene perspexeris: *Molliti sunt sermones ejus,* scilicet Christi, *super oleum,* hoc est, super omnem misericordiam, et tamen ipsi ei sunt jacula mortis. Rursus sic condonas inimicis tuis? Si sic pro eis ex corde Patrem efflagitas, quid Domine Jesu amplius facturus es amicis tuis? Sed quamvis hæc ita esse videantur, non mireris, quod Patrem orat, quia major est misericordia Crucifixi, quam iniquitas crucifigentium. *Melior est misericordia ejus super vitas,* etiam si mille ei auferantur. Quod si volueris testimonium, audi Apostolum Rom., v, dicendum: *Sed non sicut delictum, ita et donum.* Plus enim potest salus, quam perditio, vita quam mors, gratia quam peccatum, ut ubi abundavit delictum, superabundet et gratia. Quod si fel ei dede runt, quod parum fellis immixtum immenso

¹ LUC. BRUH., in *Luc.* — ² DID. STELLA, *ib.*

DE SEPTEM VERBIS, DISC. III.

« dolio mellis? Nonne mel absorbebit et totum fel in mellis dulcedinem convertet? Quid ergo miraris, si se continere non possit Fons misericordiæ, si ex abundantia effluat super inimicos suos? Allegas legem talionis et non audis Apostolum dicentem: *Neminem ad perfectum adduxit lex?* Dicis sanguinem Abel clamare vindictam et non audis Apostolum dicentem: *Sanguinem Christi melius clamantem, quam Abel?* Etsi peccatum crucifigentium fuit maximum, nonne didicisti, quod abyssus miseriarum invocet abyssum misericordiarum. » Porro de hujus sanguinis efficacia S. Bernardus in Epistola quadam ita scribit¹: « Fuit sanguis, qui effusus est, tam multus ad ignoscendum, ut ipsum quoque peccatum maximum, quo factum est, ut effunderetur, deleret. » Et vero quam efficaciter Christus exemplo suo fidelium mentibus imprimere studuerit præceptum de dilectione inimicorum, Arnoldus Carnotensis hisce verbis exponit²: « Scisso dorso verberibus, vellicatis genis, facie sputis illata, puncto capite vepribus, latera saucio, terebratis palmis, pedibus confossis, tanquam agnus jugulatori suo alludens, carnem suam non reluctans explicuit et nudum corpus quasi incudem, malleatorum ictibus patienter supposuit. Poterat utique accitis multis millibus Angelorum, agere pro se et de tantis ludibriis erui; sed qui præceperat percussori sinistram maxillæ porrigi dexteram et auferenti pallium, præberi et tunicam, voluit ut a capite patiente forma prodiret in membra. » Enim vero quia incudis et malleorum mentionem fecimus, memorandum nobis erit, quot ut in Genesi legitur³, Jubal et Tubalcain primarii fuerint auctores, unus quidem musicæ et organi, alter vero artis ferrariorum: *Sella enim genuit Tubalchain, qui fuit malleator et faber in cuncta opera æris et ferri.* Ab hoc vero Jubal consonantias didicit et tonos musicæ; ex resonantibus nimirum super incude malleorum ictibus. Unde sacer Textus ait: *Jubal fuit pater canentium in cythara et organo.* Quis vero cantus suavior edi poterat a divino hoc cytharœdo, quam dum ait: *Pater dimitte illis, etc.* Ubinam hasce jucundas didicit consonantias, præterquam inter ictus malleorum, quibus clavi manibus et pedibus infigebantur? « Fecit optimus Magister (inquit Albertus Magnus⁴) charitatem, quam docuit. »

2. — Quando Moyses divinæ justitiae gladium in populum suum evaginatum esse vidit, mox pro impetranda illi peccatorum suorum venia, tanta cum efficacia apud Deum se interposuit, ut dicere non dubitarit⁵: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro quem scripsisti.* Imo ipsimet Deo considerandum proposuit, quemnam inde habiturus

¹ S. BERN., ep. 190. — ² ARNOLD. CARN., de 7 Verbis. — ³ GEN., IV, 22. — ⁴ ALBERT. MAGN., in *Luc.* — ⁵ EXOD., XXXII, 31.

eset honorem, si populum illum ob commissum scelus deleret, ipsique Dei inimici dicerent, ideo hunc populum e servitute Pharaonis fuisse exemptum, ut in hoc deserto exterminaretur et periret, absque eo, quod Deus illius, quem suum profitebatur defensorem, eos liberare, potuisset. At vero quanto melius Filius Dei coram æterno Patre suo in secreto cordis sui hunc in modum perorare potuisset: Cognosco equidem, quod peccatum generis humani, in mea crucifixione commissum, ingens et grande sit; verumtamen majus malum futurum esset, si mors illa, quam ego ex tua voluntatis arbitrio sustineo, converteretur in venenum, eum tamen ordinata sit ad dandam illis vitam; et si Redemptio perpetuam illis conciliaret servitatem. Et ideo necessum est, ut saltem pro honore et æstimatione mea illis hanc noxam remittas, ut inde appareat, quod ego sim Filius tuus dilectus, qualem me supra Jordanem, et in monte Thabor sonora voce declarasti. Quis filius reperiri poterit adeo modice a patre suo dilectus, ut dum morti vicinus aliquam a patre suo gratiam postulat, eamdem protinus non impetrat? Quis reperietur Sacerdos, qui se in suis sacrificiis exaudiendum esse non confidat? Et quidem in hoc holocausto, quod in hoc crucis altari tibi offero, illo insuper prefulgeo titulo et merito, ut infallibiliter exaudiar, tanquam summus Sacerdos et quidem¹: Sacerdos in æternum, qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrymis offrens, exauditus est pro sua reverentia. Glossa bene observat, quod inter alios tres Evangelistas, solus S. Lucas Patri pro crucifixoribus præsentalam supplicationem referat; idque ea de causa, quia cum Evangelium suum a Sacerdotio exordiatur, Christum quoque in specie Sacerdotis nobis representare voluerit. En verba Glossæ: « Quia Lucas Christi Sacerdotium scribere dispositus, recte Dominus apud eum pro persecutoribus jure Sacerdotis intercedit. »

3. — Enimvero si ad examinandam hujus orationis efficaciam nos accingere vellemus, admirabiles utique illius deprehenderemus effectus. Albertus Magnus ait²: « Cum Christus in omnibus exauditus sit, videtur, quod omnibus illis debita sint dimissa. Sed non oravit, nisi pro ignorantibus et animum a proposito revocantibus. » In cuius probationem illa Christi apud S. Joannem adducit verba³: *Pro eis rogo, non pro mundo, sed pro his qui credituri sunt.* Et vero sine hac Christi oratione omnes in tenebrosa perditionis abyso utique fuisse sepeliendi. Glossa super illa Isaïæ verba⁴: *Pro transgressoribus oravit,* ita scribit: « Ad hanc vocem secundum Evangelium Nazareorum multa mil-

¹ HEB., V, 7. — ² ALB. MAG., ib. — ³ JOAN., XVII, 9. — ⁴ ISA., LIII, 12.

« lia circa crucem adstantium crediderunt.» Salmeron existimat, Christum per hanc occasionem Judæis quadraginta duorum annorum impetrasse spatium, priusquam Hierosolyma desolaretur, populi illius in omnes mundi partes dispersio fieret, ut interea per Apostolorum prædicationem resipiscere, deque suo scelere vere poenitere possent. S. Leo inquit¹: « Admisit in se impias manus furentium, quæ dum proprio incumbunt sceleri, famulatæ sunt Redemptori; cuius etiam circa interfectores suos tanta erat pietatis affectio, ut de cruce supplicans Patri, non se vindicari, sed illis postularet ignosci, dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* De ejus utique orationis potentia fuit, ut prædicatio Petri Apostoli ex iis qui dixerunt: *Sanguis illius super nos est super filios nostros*, multorum ad poenitentiam corda converteret, et ut uno die baptizarentur tria milia Judæorum, fieretque cor unum et anima una paratorum jam pro eo mori, quem poposcerant crucifigi. »

4. — At vero quenam est causa, quod nullum a Patre æterno auditum fuerit responsum? Pro hujus dubii resolutione sciendum est, Salvatori in usu positum fuisse, ut quando cuiquam desideratam volebat facere gratiam, factis potius, quam verbis responderet: unde quando Discipuli a Johanne Baptista ad Christum missi dicebant: *Tu es qui venturus es?* per patratu a se miracula iisdem respondit: similiter quando tributorum exactores ab ipso pariter tributum postulabant, Petrum ad mare misit, ad eripiendam e piscis illius fauibus monetam. E contra vero quando gratiam postulatam dare nolebat, per verba respondere consueverat; quemadmodum fecit duobus illis fratribus ambitiosis, primas in regno Christi sedes prensantibus; his enim per verba respondit²: *Nescitis quid petatis, non est meum dare vobis.* Hoc enim supposito, cum Christus dicat: *Ego et Pater unus sumus*, verisimile est, quod licet Pater æternus ad hanc Christi orationem nullum e cœlo vocale responsum dederit, hanc tamen Filii sui orationem exaudierit, quia tunc neminem ex impiis illis crucifixoribus castigavit tametsi alias omnes creature, ex injuriis communi Creatori illatis irritatae, ad faciendam de impiis vindictam se obarmassent. Nemo quoque falsorum testimoniū, aut Christum flagellantum, vel crucifigentium, a terræ motu absorptus, vel a montibus sese dividentibus, contextus fuit. Imo multi egerunt poenitentiam, quia revertabantur percutientes pectora sua. Christus Dominus B. Veronicæ de Binasco hanc de Longino tradidit revelationem³: « Lancea latus meum saevissime vulneravit, sanguis vero pretiosissimus lancea decurrens, manum militis attigit, qui continuo oculos deliniens, lumen oculorum,

¹ S. LEO, s. 11 de Poss. — ² MATT., xx, 22. — ³ BOLL., 13 jan., fol. 922.

« quo carebat, recepit et mentis tenebras una de pulit. Et qui me duro afflixerat vulnere, in quem ego ipse pro suis criminitibus vindicem manum exercere poteram, saluti mentis et corporis sola mea pietate donatus est. His ducti exemplis, homines noxas dimittant omni nocenti se, bonum pro malo reddentes; hoc enim mihi quam gravissimum est.» Effectus quoque hujus orationis fuit ingenis illa compunction, quam multi ex illis Hebreis, qui clamabant: *Crucifige, crucifige;* in die Pentecostes exhibuerunt, dum S. Petro dixerunt⁴: *Quid faciemus?* Dicit enim sacer Textus: *His auditis, compuncti sunt corde et dixerunt ad Petrum et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus?* Merito igitur S. Augustinus ita scribit: « Magnum facinus erat, cuius consideratio illos faceret desperare; sed non debebant desperare, pro quibus in cruce pendens Dominus dignatus est orare. »

5. — Merito quidem videri poterat, quod patientie Jobi nullum in Scripturis facis reperiatur exemplum; verumtamen qui penitus illam consideraverit, reperiret utique, eam quasi a necessitate dimanasse, adeoque Prophetam hunc per illam ex necessitate novisse facere virtutem. Etenim eo usque misericarum redactus fuerat, ut in sterquilinio sedens, a capite ad calces usque lacer, desolatus ab omnibus, a subditis derisus, a propria conjugi contumelias, pauper et debilis, movere se nequam posset; nec consequenter injurias sibi inferentibus indignari, vel imposturas et calumnias sibi impositas a se repellere. At vero Redemptor noster idem ipse erat, qui præcedenti vesperi unico verbo: *Ego sum, omnes ad se capiendum destinatas prostraverat turmas armatas:* idem ipse erat, de quo scribitur: *Qui respicit terram, et facit eam tremere* et tamen omnipotentiam suam, qua illos in abyssum præcipitare poterat, transmutavit in charitatem, mansuetudinem, et benignitatem, ut inimicis suis ad veniam Dei notitiam compararet, nobisque inimicis ignoscendi exemplum post se relinqueret. S. Augustinus hac de re sequentem nobis scriptam reliquit doctrinam⁵: « Sic dilige inimicos, ut in societatem tuam vocentur; sic enim dilexit ille, qui in cruce pendens ait: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Neque enim dixit: Pater, vivant isti multo tempore, me quidem occidant, sed isti vivant: sed quid ait? *Ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Mortem semipaternam ab eis expellebat prece misericordissima, et potentia præstantissima: multi ex eis crediderunt et dimisssus est eis fusus sanguis Christi. Primo fuderunt cum saevirent, biberunt cum crederent.» Et paulo post ad nostram eruditionem subdit: « Qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulavit et ipse ambulare. Forte hoc nos

⁴ ACT. AP., 37. — ⁵ S. AUG., tr. 1 in Joan.

« monet, ut ambulemus in mari? Absit. Hoc ergo, ut ambulemus in via justitiae. In qua via ambulet labat: ipse est via charitatis. *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Si ergo didiceris orare pro inimico tuo, ambulas viam Dimini. » Arnoldus Carnotensis unum ex præcipuis mysteriis, ob quod Redemptor noster Patri suo pro hac venia supplavit, hoc esse existimat; ut scilicet nobisstimum adderet ignoscendi inimicis nostris, siquidem vehemens quædam, et quæ nos præ aliis tentationibus sæpe pulsat, tentatio est odium; ait enim⁶: « Seipsum inter regulas suas concludens, voluit, ut a capite forma prodiret in membra et in hoc emulatio filiorum probaretur, si non se degeneres exhiberent, » Ludolphus Carthusianus auctoritatem citans Augustini, iis, qui inimicis difficulter ignoscunt, in hæc verba impræparat: « Cur formica, festuca, cinis, pulvis et favilla, vindictam expertis, remissionem protractis, cum video Regem gloriae, Dominumque virtutum, remittentem minas, contumelias, et blasphemias et condonantem crucis injurias. » In vita S. Philippi Nerii refertur⁷: quod cum juvenis quidam sibi illatam injuriam obstinate remittere nollet et licet a S. Philippo multis rationibus convictus et persuasus esset, nihilominus contumax persistit; vir Dei sancta apprehensa Crucifixi imagine, ingenti cum spiritu ei dixerit: *Respic huc et cogita, quantum sanguinem hic Dominus pro amore tuo effuderit et non solum inimicis suis condonaverit, verum etiam Patrem æternum, ut eis ignosceret, enixe rogavit.* Non vides, o miser, quod dum quotidie tuum *Pater noster*oras, non tibi postules peccatorum tuorum veniam, sed vindictam efflagites? Quo dicto, præcipit ei, ut in genua procumberet, et una secum verba quedam in modum orationis ad Crucifixum illum enunciaret. Qui quidem in genua procubuit, at vero dum orationem illam dicere tentaret, ne verbum quidem formare potuit; sed toto corpore contremiscere cepit, ac paulo post ad ignoscendum inimico dispositus, S. Philippo, ad faciendum ea omnia, quæ hac in re præcepturus esset, promptum se obtulit. Cæsarius de hac materia sequens narrat exemplum, in hæc verba scribens⁸: « Miles alterius militis patrem occiderat: casu accidit, ut occisi filius occiso rem caperet; quem cum in ultionem patris extracto gladio trucidare vellet, ille pedibus ejus postratus, ait: *Rogo vos, Domine, per honorem sanctissimæ crucis, in qua Deus pendens miseratus est mundo, ut mei misereamini.* Quibus verbis ille compunctus, cum staret et quid facere vellet, deliberaret, invalescente misericordia, hominem levavit et ait: *Ecce propter honorem sanctissimæ crucis, ut mihi qui in eo passus est,*

⁶ ARN. CARN., ib. — ⁷ Vita S. Philip. Nerii, l. II, c. 9, n. 4. — ⁸ CÆSAR., l. VIII, c. 2.

« peccata mea indulgeat, non solum tibi culpam remitto, sed et amicus ero; deditque ei osculum pacis. Non multo post, idem miles cruce signatus mare transiens, cum Eclesiam Dominici sepulchri, aliis perigrinis de sua provincia commixtus, intraret et ante altare proximum transiret, imago Dominici corporis illi satis profunde inclinavit de cruce. Hoc cum aliqui ex eis considerasset, nec tamen scirent, cui tantum honorem exhibuisset; eo consilio singillatim reversi sunt, nec alicui eorum inclinatum est, nisi cui prius. Tunc causam, sciscitantes, cum ille diceret se indignum tanto honore, quæ supra dicta sunt, memoriae occurrerunt. »

DISCURSUS IV.

SUPERILLA BONI LATRONIS VERBA: *Memento mei, dum veneris in Regnum tuum, VARIE DISCURRITUR.*

IDEA SERMONIS. — 1. Discutitur humilitas et modestia orationis boni latronis. Quæ virtutes continentur in oratione boni latronis. — 2. Aliae virtutes emicant in hac oratione, singulariter resignatio in voluntatem Dei. Bonus latro comparatur filio prodigo. — 3. Oratio boni latronis præfertur petitioni filiorum Zebedæi. Ejus petitio confortur cum petitione Joseph incarcerati. — 4. Extollitur admiranda notitia quam habuit bonus latro de Christo, tanquam regni colestis Domino. — 5. In quo Christi statu bonus latro illum agnoverit Deum et Dominum paradisi. Quare bonus latro Christum potius nominaverit Regem, quam Filium Dei.

Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, dum veneris in Regnum tuum. Luc., xxvi, 42.

1. — Ex quo mens boni latronis superna fuerat luce illustrata, illum utique scire oportebat id, quod Sanctus Apostolus deinceps ad Romanos scripsit⁹: *Dives in omnes qui invocant illum;* cur igitur in sua petitione Christo proposita, intra tam angustas se continuuit limites, petendo tantum: *Memento mei?* Verum quidem est, Christum in crucis patibulo nudum pependisse, ut verificaretur id, quod prædixerat¹⁰: *Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet:* verumtamen scire debebat, quod Christus propter nos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia nos divites essemus. Quod si oculum suum ad innumera, quæ commiserat, scelera defixum habebat, cur non quoque infinitam respexit Redemptoris misericordiam? de qua Apostolus ait¹¹: *Deus qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos et cum essemus mortui peccatis, conviviscauit nos in Christo, cujus gratia estis salvati.* Verum enim vero

⁹ ROM., x, 12. — ¹⁰ MATT., VIII, 20. — ¹¹ EPH., II, 4. —